

УДК 316.74

С. А. Щудло

д-р соціол. наук, доц.,

завідувач кафедри правознавства, соціології та політології

Дрогобицького державного педагогічного університету

імені Івана Франка, № 24, вул. Івана Франка,

м. Дрогобич, Львівська обл., Україна, 82100

Тел. 0967877866, 0999037251, e-mail: schudlo@ua.fm

Длугош Пьотр

д-р соціології, ад'юнкт Інституту соціології,

соціологічно-історичний факультет

Жешувського університету (Республіка Польща)

№ 16 С, Алея Рейтана, м. Жешів, Республіка Польща, 35-959

тел.0048501230044, e-mail: ptc@wp.pl

**ЖИТТЄВІ ЦІЛІ МОЛОДІ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ПОГРАНИЧЧЯ:
ПОГЛЯД ПО ОБИДВА БОКИ КОРДОНУ**

У статті представлені результати досліджень життєвих цілей польської та української молоді. Результати дослідження свідчать, що такі життєві цілі, як сім'я, робота, друзі, самореалізація, незалежність, привертають найбільшу увагу молодих людей обидвох досліджуваних держав. Виявлено, що більш пріоритетними для української молоді є здобуття вищої освіти, створення бізнесу, досягнення влади, допомога іншим людям. Польська молодь більш зорієнтована на досягнення високого соціального статусу, спокійне життя і життя сьогоднішнім днем заради задоволення і розваг. Відмінності в життєвих стратегіях досліджуваних груп обґрунтовуються різним етапом модернізаційних процесів в обох країнах.

Ключові слова: молодь, життєві цілі, модернізація, життєві стратегії.

У сучасних умовах звернення дослідників до вивчення молоді суттєво актуалізується. Це пов'язується з пришвидшенням темпів суспільного розвитку, цивілізаційними змінами. З'ясування ціннісних орієнтацій молоді, її життєвих цілей, настанов, настроїв, поведінкових практик може розглядатися як своєрідний надчутливий барометр, який дає уявлення про зміни, які можемо очікувати у найближчому майбутньому. Нові цілі та цінності, нові життєві стратегії молоді можуть пришвидшувати суспільний розвиток або вносити «збурення» у звичне функціонування суспільної системи чи навіть ставати на заваді домінуючій культурі та соціальній системі загалом. Для суспільства суттєві проблеми з молоддю можуть виникнути тоді, коли очікування цієї групи є високими, а реальні умови ускладнюють входження у доросле життя у зв'язку з труднощами працевлаштування, досягнення високого соціального статусу тощо. Саме в такі періоди у результаті значних соціальних депривацій між очікуваннями молоді та її реальними життєвими шансами ця соціальна група може ставати на заваді інтеграції суспільства. До особливостей молоді відносять

також високу сприйнятливість та чутливість до суспільної ситуації — ця спільнота швидше та гостріше, ніж решта суспільства, реагує на усі суспільні події [1, с. 62]. Також молодь є своєрідним культурним фільтром, який вбирає в себе певні цінності, зберігаючи їх для майбутніх поколінь, а інші — пропускає, прирікаючи їх на зникнення. З огляду на вказані особливості, молодь є творцем інновацій та нових культурних цінностей в суспільстві.

Таким чином, дослідження життєвих планів молоді дає нам змогу наблизитися до осмислення соціальних процесів, які можуть мати місце у майбутньому, ймовірних суспільних змін та результатів цих змін. У своїй статті ми звертаємо увагу на молодь, яка мешкає на пограниччі України та Польщі. Звернення до молодіжної когорти пограничної території обумовлюється нашим науковим припущенням стосовно того, що на периферії, якими є прикордонні території, можна відслідкувати ймовірні суспільні зміни ще краще, ніж це вдається зробити у центрі держави. Пограничний простір є особливим, оскільки є територією, яка зближує держави та цивілізації, де відбувається культурна дифузія, обмін та взаємопроникнення культур. За словами С. Хобти, «кордон — це смуга особливого життєвого простору, яка продукує особливі практики та ідентичності» [2, с. 412]. На нашу думку, ці чинники знаходять своє відображення у світогляді досліджуваної групи молоді.

Молодіжна проблематика у соціологічній літературі тривалий час є однією з центральних. З середини минулого століття як вітчизняні, так і зарубіжні соціологи не втрачають інтересу до вивчення цієї особливої соціально-демографічної групи (В. Адамські, О. Балакірева, Ю. Вишневський, В. Головенько, Ю. Зубок, В. Луков, М. Незгода, Л. Сокурянська, Н. Черниш, В. Чупров, К. Шафранець та ін.). В останнє десятиліття вплив глобалізаційних процесів, «розмивання кордонів» зумовлюють потребу у проведенні міжнародних соціологічних проектів з молодіжної проблематики, порівнянні молодіжних когорт різних країн. Певний досвід у проведенні таких досліджень нагромаджений українськими соціологами. Насамперед, слід відзначити науковців Харківської соціологічної школи, які стали організаторами соціологічних проектів, які охопили молодь України, Росії та Білорусі¹. Ознайомлення з емпірико-соціологічним доробком останнього десятиліття з проблем молоді засвідчило, що об'єктом більшості з проведених досліджень є молодь держав пострадянського простору [3, 4]. Певний емпіричний матеріал для порівняння української молоді з молоддю держав Центральної та Західної Європи ми черпаємо з міжнародних порівняльних

¹ Йдеться про міжнародні соціологічні дослідження, проведені під керівництвом проф. Л. Сокурянської, а саме: «Вища школа як об'єкт соціокультурної трансформації» (2002–2003 рр., опитано 1972 студенти ВНЗ України та 981 студент ВНЗ Білорусі); «Вища освіта як фактор соціоструктурних змін: порівняльне дослідження посткомуністичних суспільств» (2005–2007 рр., опитано 3057 студентів ВНЗ України, 750 студентів ВНЗ Білорусі, 577 студентів ВНЗ Росії); «Проблеми формування громадянської ідентичності української молоді: роль освіти як чинника консолідації суспільства» (2008–2009 рр. опитано 3058 студентів ВНЗ України, 628 студентів ВНЗ Росії та 300 — Білорусі).

досліджень, в яких час від часу бере участь Україна, зокрема Європейського соціального дослідження [5].

Особливий інтерес у нас викликає порівняльний аналіз світогляду та поведінкових практик молоді пограничних територій України. Нагромаджений досвід проведення таких досліджень є незначним. Тут треба віддати належне луганським соціологам: дослідженню східного кордону України та вивченню молоді обабіч українсько-російського кордону присвячені спеціальні соціологічні розвідки І. Кононова [6, 7] та С. Хобти [2, 8, 9]. Однак західні території України, які межують з країнами Європейського Союзу, а найбільшою мірою саме з Польщею, є у вибраному нами науковому руслі цілком недослідженими, що обґрунтовує наше звернення до вивчення молоді українсько-польського пограниччя. До того ж на західному кордоні формується особливий соціокультурний простір, оскільки тут стикаються різні «світи», відмінні за ступенем модернізації, рівнем економічного та політичного розвитку соціальні системи. У польській соціологічній науці проблематика молоді пограниччя розроблена більшою мірою, ніж в українській. Підтвердженням цього є спеціальні дослідження польських соціологів [10], зокрема П. Длугоша [11], в якому аналізується ціннісний світ молоді східного пограниччя Польщі.

Метою даної статті є виявлення спільного та відмінного у життєвих цілях молоді українсько-польського пограниччя.

Емпіричну базу нашої статті склали результати авторського міжнародного соціологічного проекту «Молодь пограниччя: Дрогобич — Перемишль», організованого і проведеного у грудні 2012 — березні 2013 рр. українськими та польськими соціологами, а саме: кафедрою соціології, політології та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету (керівник проекту С. Щудло) та Інститутом соціології Державної вищої східноєвропейської школи у Перемишлі (керівник проекту П. Длугош). Дослідження проводилося методом анкетного опитування серед учнів випускних класів загальноосвітніх шкіл міст Дрогобича та Перемишля, а також середніх спеціальних закладів цих міст. Вибірка формувалася методом основного масиву: у Перемишлі опитано 717 учнів, у Дрогобичі — 601.

Серед низки завдань, поставлених нами у дослідженні, одне з центральних місць займало з'ясування життєвих цілей молоді з різних боків українсько-польського кордону. Ми намагалися виявити, що спільного і що відмінного у цінностях молоді, яка завершує навчання у школі, та якими є її плани на майбутнє. Виявлення значимості життєвих цілей у дослідженні здійснювалося з використанням 5-бальної шкали¹. На рисунку відображено результати відповідей українських та польських учнів про їхні життєві цілі. До уваги ми взяли варіанти відповідей «дуже важливо» та «важливо».

¹ Ступінь важливості життєвих цілей визначався за шкалою «дуже важливо», «важливо», «важко відповісти однозначно», «не важливо», «зовсім не важливо».

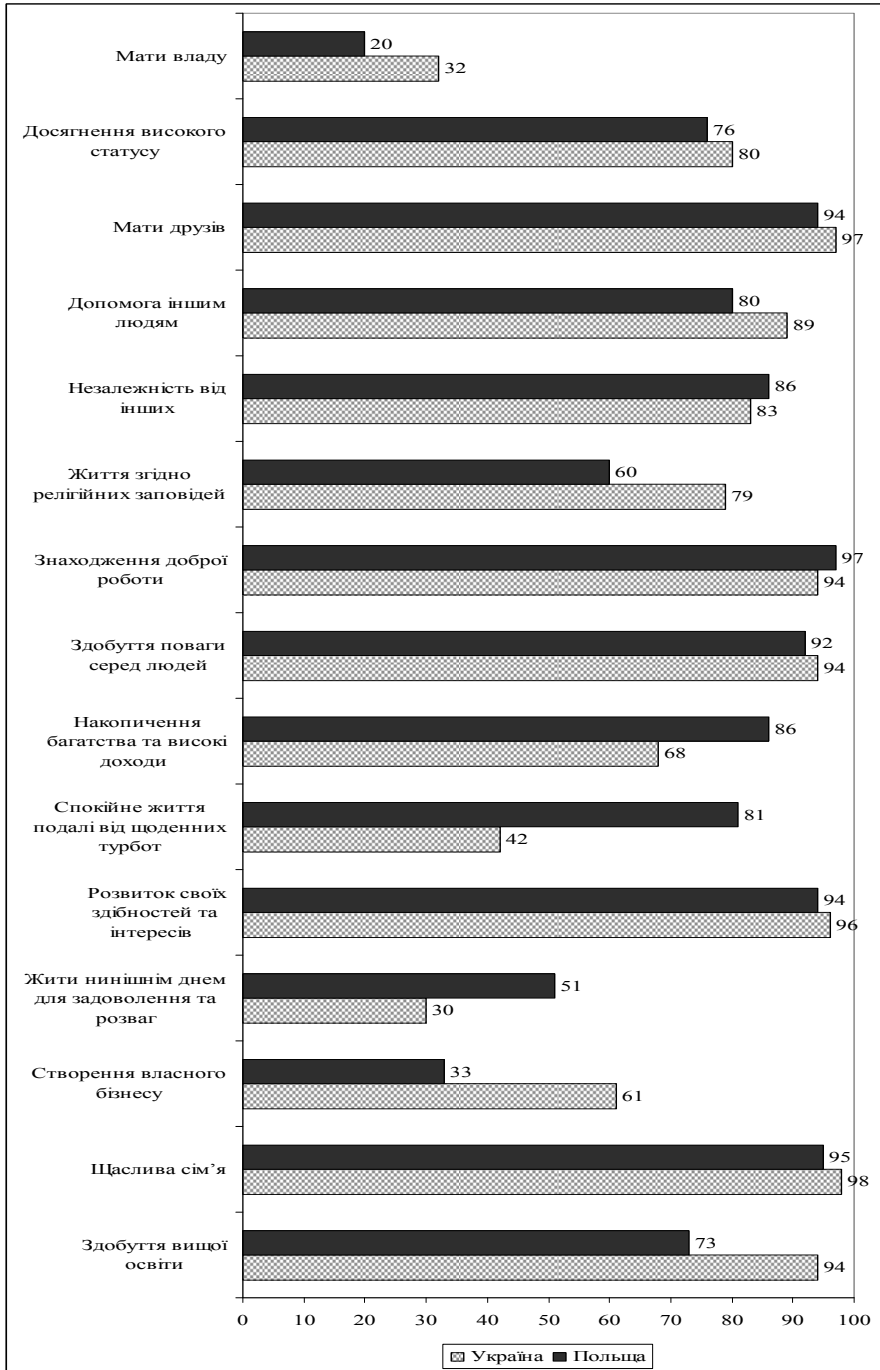

Рис. Життєві цілі української та польської молоді («важливо» + «дуже важливо»), %

Життєві цілі, представлені на рисунку, дають уявлення про те, що є цінним для сучасної молоді, а також що її буде мотивувати до дій у найближчому майбутньому. Аналіз життєвих планів молоді актуалізується з огляду на те, що дає змогу зрозуміти, якою мірою сучасні глобалізаційні процеси впливають на становлення молодих людей. Окрім того, осмислення життєвих прагнень молоді дає підґрунтя для прогнозування соціальних конфліктів, напружень, які можуть виникнути у суспільстві. Так, деякі преференції зумовлені віковими особливостями молоді та специфікою даного етапу життя, однак частина прагнень відображає ті проблеми і конфлікти, які можуть з'явитися в економічній, культурній та політичній сферах суспільства. До того ж можна стверджувати, що аналіз життєвих цілей та планів молоді відображає життєві стратегії цієї соціальної групи. Предметом нашого аналізу є молодь України та Польщі — держав, які знаходяться у відмінних економічних системах та різняться рівнем модернізаційних процесів. У даному аспекті нас цікавить, чи життєві стратегії молоді визначаються фазою життєвого циклу, в якій знаходиться досліджувана соціальна група, і не мають національних відмінностей, чи, навпаки, більшою мірою зумовлюються соціокультурними та економічними відмінностями України та Польщі.

Водночас мусимо додати, що ми досліджували молодь Дрогобича та Перемишля — українського та польського міст, які знаходяться поблизу кордону, на пограниччі. За результатами нашого дослідження, до найбільш популярних життєвих цілей молоді люди обох досліджуваних країн віднесли такі: щасливе сімейне життя (95 % PL і 98 % UA), працевлаштування (97 % PL і 98 % UA), друзі (94 % PL і 97 % UA), розвиток здібностей та інтересів (94 % PL і 96 % UA), здобуття поваги серед людей (92 % PL і 94 % UA). Як бачимо, для молодих людей по обидва боки кордону найважливішими в їх житті є сім'я, робота, друзі, самореалізація та людська повага. Як бачимо, нічого кардинально нового не з'явилося, порівняно з молодими людьми попередніх поколінь (маємо на увазі 90-х рр.) як в Україні [12], так і в Польщі [15]. Молодь прагне самореалізуватися та здобути у житті стабільність, яка визначається, насамперед, створенням сім'ї та працевлаштуванням для економічного забезпечення своєї сім'ї. Друзі, можливість реалізації своїх зацікавлень сприяють задоволенню потреби молоді в афіліації — спілкуванні, налагодженні дружніх, товариських взаємин тощо, а бажання одержати повагу серед людей зорієнтоване, насамперед, на задоволення потреби у соціальному визнанні.

Порівняльний аналіз життєвих цілей української та польської молоді розпочнемо з тих, які є схожими для обох когорт. Аналізуючи спільні позиції на карті життєвих цілей досліджуваних груп молоді, можемо до них віднести «незалежність від інших» (86 % PL і 83 % UA) та «досягнення високого статусу» (76 % PL і 80 % UA). Стосовно даних життєвих цілей ми бачимо схожі результати по обидва боки кордону. Як в Україні, так і в Польщі молодь високо цінує незалежність та високий соціальний статус. На нашу думку, популярність цих цілей виникає з вікових особливостей молоді, яка знаходиться на етапі переходу до дорослого життя, а отже, і

до незалежності. Це може бути психологічна незалежність від батьків, чи матеріальна самостійність, яка передбачає отримання високого професійного статусу.

Що різнить українську та польську молодь з обох боків кордону? Розпочнемо аналіз з тих цілей, які мають більшу популярність серед української молоді. До них можемо віднести здобуття вищої освіти (73 % PL і 94 % UA). Як бачимо, молодь України більшою мірою зорієнтована на здобуття вищої освіти, різниця між планами українців та поляків складає 21 %. Аналогічно виглядає ситуація стосовно «життя відповідно до релігійних принципів». Дану ціль визначили на 19 % більше українців, аніж поляків (60 % PL і 79 % UA). Також молоді українці на вербальному рівні більшою мірою, аніж поляки, готові допомагати іншим людям (80 % PL і 89 % UA). У даному випадку різниця в рівні альтруїзму складає 9 %. Надзвичайно суттєвою є виявлена нами різниця у намірах української молоді розпочати власний бізнес (33 % PL і 61 % UA). Майже вдвічі частіше молоді українці, аніж молоді поляки, планують розпочати власний бізнес. Незважаючи на невисокий відсоток вибору молодими людьми такої життєвої цілі, як «мати владу», хочемо звернути увагу, що різниця у результатах між молодими українцями та поляками виявилася суттєвою (20 % PL і UA 32 %) — різниця у користь українців складає 12 %. Підсумовуючи наведені результати, можемо відзначити, що нами виявлено певні відмінності української та польської молоді. Зокрема, українці мають вищі освітні наміри, вони більш релігійні і альтруїстичні, характеризуються вищим прагненням до підприємництва та влади.

Проаналізуємо результати нашого дослідження, які характеризують преференції польської молоді. Найбільшу різницю між молодими українцями та поляками виявлено стосовно такої життєвої цілі, як «спокійне життя» (81 % PL і 42 % UA). В даному випадку різниця у відповідях між двома досліджуваними групами складає аж 39 %. «Накопичення багатства та високі доходи» є ще однією ціллю, яка суттєво різнить досліджувані нами групи молоді (86 % PL і 68 % UA) — різниця складає 18 %. Ще однією ціллю, яка має більше прихильників серед польської молоді на 21 %, є «життя нинішнім днем для задоволення та розваг» (51 % PL і 30 % UA). Отже, як засвідчили результати дослідження, молоді поляки свої життєві стратегії вибудовують більшою мірою на спокої, багатстві та гедонізмі. Іншими словами, вони хотіли б жити гарно, легко і приємно, як це пропагується в багатьох рекламах, журналах чи серіалах.

Проаналізувавши наведені результати, ми знову повертаємося до поставленого нами у статті запитання: що визначальною мірою впливає на життєві плани молоді — молодість чи модернізація? З одного боку, ми маємо підстави вважати, що певні життєві цілі є глибоко вкоріненими у структуру особистості сучасної молоді і незалежні від держави, епохи, класової приналежності. Вони знаходять суттєву підтримку серед молоді, оскільки є специфічними для цієї соціальної категорії і пов'язані з психофізіологічними змінами та потребами. Так, знаходимо у працях В. Адамського результати досліджень польської молоді 70-х років минуло-

го століття [14, с. 119], які вказують, що родинне щастя для молоді цього покоління посідало лідируючу позицію і не мало жодної конкуренції з боку інших цілей. Високий соціальний статус пов'язувався молоддю з соціальним визнанням. Аналогічними до сучасних були результати стосовно товариських відносин та довіри до інших. Аналогічними є виявлені життєві пріоритети молоді у соціологічних дослідженнях молодих поляків СВООС 2010 р. [15, с. 11], за результатами якого найчастіше молодь визначала для себе домінуючими кохання та дружбу (50 %), вдале родинне життя та народження дітей (49 %), цікаву роботу (39 %).

Піраміда життєвих цілей польської молоді є незмінно збудована з родинного життя, роботи, друзів, суспільного визнання. Пріоритетність цих цілей і їх стійкість, незалежно від політичних, соціальних, культурних змін, вказує на їх першочергове значення у формуванні життєвих стратегій молоді. Ймовірно, домінування сім'ї та роботи зумовлюється тим, що вказані дві сфери ідентифікуються з входженням в доросле життя. Основними критеріями дорослості найчастіше вважають наявність роботи та власної сім'ї. Водночас друзі є важливою складовою молодіжного стилю життя. На певному етапі вони є важливішими, аніж родинні відносини, і значну частину вільного часу молодь проводить зі своїми товаришами, де вивільняється з-під контролю батьків та дорослих. Саме друзі найбільшою мірою задовольняють потреби молоді у спілкуванні, афіліації.

Суттєва орієнтація молоді на повагу та престиж може пояснюватися значною залежністю молоді, маргінальністю її соціальної позиції. Знаходячись на маргінесі соціальної структури, молодь включає компенсаторні механізми, серед яких сильне бажання до досягнення статусу у світі дорослих, отримання престижу та визнання. Прагнення молоді до незалежності, на наш погляд, можна пояснити аналогічно. Підпорядкованість старшим і ускладнений доступ до соціальних позицій у суспільстві формує у молоді бажання звільнитися від опіки та досягнути незалежність, які стають синонімами дорослості. Високе становище також може ідентифікуватися з економічною незалежністю і зумовлюватися бажанням відчути власну значимість. Маргінальність молоді у будь-якому суспільстві може акумулювати такі орієнтації.

Наступні життєві цілі є залежними від різних соціокультурних та економічних чинників. Змінюють вони свою популярність залежно від рівня економічного розвитку держави та цивілізаційних змін. Так, здобуття вищої освіти є більш цінним на Україні. Така ситуація буде спостерігатися доти, поки не настане інфляція дипломів. Молоді українці ще не відчувають так гостро, як поляки, що сам по собі диплом без наповнення його знаннями мало значить на ринку праці. У Польщі зафіксована тенденція до зниження частки молоді, яка визначає серед пріоритетних цілей здобуття освіти [15, с. 15]. Це пояснюється тим, що зі зростанням чисельності студентів зростає й чисельність безробітних випускників, що в результаті зумовлює зниження зацікавленень вищою освітою у наймолодших когортах.

Більша релігійність української молоді, аніж польської, може пояснюватися специфікою досліджуваного регіону — Галичини, яка вирізняється

ся з-поміж інших регіонів України рівнем релігійності та інтенсивністю релігійних практик. Зниження релігійності польської молоді може бути наслідком соціокультурних модернізаційних впливів, які проявляються у вивільненні особи від релігійних зв'язків та зростанні індивідуалізації. Таким чином, на молодь збільшується вплив сучасних впливів глобалізації. З процесами індивідуалізації також може бути пов'язане зменшення частки молодих поляків, які готові допомагати іншим людям. У молодіжному середовищі українців рівень солідарності є вищим, аніж в Польщі. Таким чином, ми виявили, що українська молодь більшою мірою схильна до благочинних дій *pro bono publico*. Водночас зазначимо, що у старших вікових групах, спираючись на результати Європейського соціального дослідження, ми виявили протилежну ситуацію, яку глибше аналізували у попередніх наших публікаціях [17].

Дух підприємництва та досягнення влади також є більш вираженим серед молодих українців. Складно однозначно пояснити виявлені відмінності. Ми припускаємо, що створення власної фірми для молодих людей більшою мірою пов'язується з великими доходами, аніж з важкою працею, самопожертвою, вкладенням нагромадженого капіталу. Схожа ситуація може бути з прагненням до влади, яка забезпечує гроші та вплив. Звідси, можемо припустити, що українська молодь більше зорієнтована на матеріальні цінності, аніж молоді поляки.

Зафіксована нами різниця в результатах стосовно життєвих цілей української та польської молоді може зумовлюватися відмінністю етапу функціонування капіталізму в обидвох країнах. В Україні ця економічна система є на початковій фазі, до того ж ринкові відносини підсилені кризовими процесами. Натомість, Польща має більш тривалий досвід функціонування у ринкових відносинах. Тут яскравіше проявляються ознаки постіндустріального суспільства, які несуть в собі нові соціальні ризики. У зв'язку з формуванням суспільства ризику, яке У. Бек характеризував [11] як таке, де немає визначеності стосовно придатності отриманої освіти, професійної кар'єри, роботи, і ні в чому немає впевненості, молодь набагато частіше може прагнути спокійного життя. У 70-х рр., за дослідженнями В. Адамського [7], спокійне життя загалом не було цінністю для молоді, оскільки результати праці та кар'єра були надзвичайно передбачуваними і спокійними. Звідси, можна припустити, що брак стабільності, зростання соціальних ризиків все більше актуалізує таку життєву ціль, як спокійне життя. Висока зорієнтованість молодих поляків на «життя нинішнім днем для задоволення та розваг» є також результатом модернізаційних впливів, зокрема філософії, зорієнтованої на гедонізм та споживання. Як засвідчили результати нашого дослідження, молоді поляки виявилися більш піддатні впливу ідеї *carpe diem*, аніж молоді українці.

Підсумовуючи, можемо сказати, що результати дослідження виявили певні парадокси, які потребують глибшого дослідження та аналізу. Значною мірою вони пояснюються специфічністю пограничного простору, який впливає на світогляд молоді. Як виявилось, молоді українці більшою

мірою зорієнтовані на капіталізм, в той час, як поляки більше толерують спокійне життя та гедонізм.

Ще одним висновком з проведеного нами аналізу є те, що життєві цілі є відображенням напружень та проблем, які з'являються в Польщі та Україні. Труднощі працевлаштування, нестабільність, зниження соціального статусу актуалізують потребу у безпеці. Вираженням дефіциту даної потреби є значна популярність спокійного життя подалі від щоденних клопотів.

Висновки. Аналізуючи життєві цілі випускників шкіл Перемишля та Дрогобича, ми припускали, що частина цілей будуть спільними для обох груп молоді, а частина з них будуть різнитися внаслідок різного рівня соціально-економічного розвитку Польщі та України. Наші припущення підтвердилися. Незалежно від місця проживання та національності пріоритетними для молоді є сім'я, робота, друзі, розвиток здібностей та зацікавленість, суспільне визнання. Ці цілі можна тлумачити як конвенційні, які забезпечують входження у доросле життя.

Відмінності у виборі життєвих цілей між досліджуваними групами молоді, за нашими висновками, зумовлюються «віком суспільства», що виявляється у ступені включення двох держав у процеси модернізації [12]. З цієї точки зору, молодшими є українці, які частіше орієнтуються на матеріальні цінності. В той час польська молодь все більше прагне до спокійного життя, що є результатом появи ризиків та невизначеності — рис епохи пізньої сучасності (за Е. Гідденсом). Ці риси з'являються в суспільствах, включених у процеси пізньої модернізації, де мова йде не про те, щоб *мати*, а щоб *бути*.

Список використаної літератури

1. Wielecki K. Społeczne czynniki tożsamości pokoleniowej młodzieży / K. Wielecki // Studia Socjologiczne. — 1990. — № 1–2. — S. 116–117.
2. Хобта С. Восточный участок украинско-российской границы: особенности восприятия границы и перспектива демаркации / С. Хобта // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. Вип.16. — Харків: ХНУ, 2010. — С. 412–416.
3. Сокурянська Л. Г. Соціально-професійні орієнтації студентів пострадянських мегаполісів: досвід компаративної соціологічної розвідки / Сокурянська Л. Г., Дейнеко О. О., Будник А. Ю. // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. Вип.16. — Харків: ХНУ, 2010. — С. 687–695;
4. Вишнеvский Ю. Р. Ценностные ориентации и установки университетской молодежи (сравнительный анализ результатов российской-украинского исследования) / О. Р. Белова, Л. Н. Боронина, Ю. Р. Вишнеvский, З. В. Сенук // Студенчество начала XXI века: ценностные ориентации и повседневные практики / Под общ. ред. Ю. Р. Вишнеvского. — Екатеринбург: УрФУ, 2012. — С. 183–198.
5. Горбачик А. П. Україна в Європейському соціальному дослідженні: досвід роботи у трьох хвилях / А. П. Горбачик // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». — 2009. — № 881. — С. 83–88.
6. Кононов І. Ф. Граница между Украиной и Россией: взгляд с российской стороны / І. Ф. Кононов // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Зб. наук. пр. Вип.16. — Харків: ХНУ, 2010. — С. 402–411.

7. Кононов И. Ф. Проблема границ и её значение для социологии / И. Ф. Кононов // Методология, теория та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. — Харків: Видавничий центр Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, 2004. — С.45–49.
8. Хобта С. В. Образ «жителя приграничья»: методика исследования и результаты / Хобта С. В. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. — 2010. — № 889. — С.87–91.
9. Хобта С. В. Украинско-российская граница: демаркация и перспективы ее восприятия населением приграничных территорий / Хобта С. В. // Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка. Соціологічні науки. — 2010. — № 12 (199). — Том 2. — Частина I. — С. 125–137.
10. Szafraniec K. Młodzi — 2011/ Szafraniec K. — Warszawa: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, 2012. [Electronic Resource] — Mode of access : http://zds.kprm.gov.pl/sites/default/files/pliki/mlodzi_2011_printerfriendly.pdf
11. Długosz P. Aspiracji życiowe młodzieży pogranicza / Piotr Długosz. — Kraków: Impuls, 2009. — 186 s.
12. Сокурная Л. Г. Студенчество на пути к другому обществу: ценностный дискурс перехода: монография / Л. Г. Сокурная. — Х.: Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразіна, 2006. — 576 с.
13. Werstein-Zyżawski J. Anomia i ruchy młodzieżowe / Werstein-Zyżawski J. // Kultura i Społeczeństwo. — 1988. — № 3. — S. 137–154.
14. Adamski W. Młdzież w społeczeństwie. Konfrontacje polsko-amerykańskie / W. Adamski — Warszawa, 1980. — 226 s.
15. Młdzież — 2010. — Warszawa: Centrum Badań Opinii Społecznej (CBOS), 2011.
16. Щудло С. Оценка системы образования как компонент институционального доверия: сравнительный анализ Украины, России и Польши / С. Щудло, П. Длугош // Высшее образование для XXI века: [IX Международная научная конференция: Доклады и материалы. Секция 2. Социология образования / отв. ред. Н. А. Селиверстова]. — М.: Изд-во Московского гуманитарного университета, 2012. — С. 85–94.
17. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну [Текст] / Ульрих Бек ; [пер. с нем. В. Седелника и Н. Федоровой.] — М.: Прогресс — Традиция, 2000. — 384 с.
18. Koseła K. Co dalej? / Koseła K. // Młodzi Polacy i młodzi Niemcy w nowej Europie / red. K. Koseła B. Jonda,. — Warszawa: Instytut Badań nad Podstawami Demokracji IFiS PAN, 2005. — 378 s.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2013

С. А. Щудло

Кафедра правоведения, социологии и политологии
Дрогобычского государственного педагогического университета
имени Ивана Франко, № 24, ул. Ивана Франко,
г. Дрогобыч, Львовская обл., Украина, 82100

Длугош Пьотр

Социологически-исторический факультет
Жешувского университета (Республика Польша)
№ 16 С, Аллея Рейтана, г. Жешув, Республика Польша, 35-959

**ЖИЗНЕННЫЕ ЦЕЛИ МОЛОДЕЖИ УКРАИНСКОГО-ПОЛЬСКОГО
ПОГРАНИЧЬЯ: ВЗГЛЯД С ОБЕИХ СТОРОН ГРАНИЦЫ**

Резюме

В статье представлены результаты исследований жизненных целей польской и украинской молодежи. Результаты исследования свидетельствуют, что такие жизненные цели, как семья, работа, друзья, самореализация, независимость, привлекают наибольшее внимание молодых людей двух исследуемых государств. Более предпочтительным для украинской молодежи является получение высшего образования, создание бизнеса, достижение власти, помощь другим людям. Польская молодежь более ориентирована на достижение высокого социального статуса, спокойную жизнь и жизнь сегодняшним днем ради удовольствия и веселья. Различия в жизненных стратегиях исследуемых групп молодежи обосновываются различным этапом процессов модернизации в обеих странах.

Ключевые слова: молодежь, жизненные цели, модернизация, жизненные стратегии.

S. A. Shchudlo

Department of Jurisprudence, Sociology and Political Sciences
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine),
№ 24, Ivan Franko str., Drohobych, Ukraine, 82100

P. Dlugosh

Department of Sociology and History
University of Rzeszow
№ 16, Aleja Rejtana, Rzeszow, Poland, 35-959

**LIFE GOALS OF YOUTH OF UKRAINIAN-POLISH BORDERLAND:
VIEWPOINT ON BOTH SIDES OF THE BORDER**

Summary

The article presents the results of research on youth life goals Polish and Ukrainian. Observations show that such goals in life like family, work, friends, self-realization, social esteem, independence captured the attention of all young people. Ukrainian youth often tend to obtain a higher education, setting up a business, government, help other people, living according to religious principles. Polish youth is oriented more peaceful life, addressing a high position, and life just for pleasure and fun. The differences in the observed strategies can be explained by the different severity of the processes of modernization in both countries.

Key words: youth, life goals, modernization and life strategies.